

ХЛОПСЬКА ДОЛЯ.

ПОВОРОТ КОВАКА.

Написав М. Вайпер Каміняр.

1908.

Накладом і черенками
Руської Книжарні в Америці,
404 Broadway, Scranton, Pa.

ХЛОПСЬКА ДОЛЯ.

ПОВОРОТ КОЗАКА.

Написав М. Вайнер Каміняр.

1908.

Накладом і черенками
Руської Книгарні в Америці,
404 Broadway, Scranton, Pa.

Хлопська Доля.

Послухайте, розкажу вам
Ще про хлопську долю;
Як то тяжко він бідує
На цілім Поділю.

Бо ви трохи призабули,
Ви вже давно з краю;
Самсьте її перебули,
Дуже добре знаю.

Розказати хочу кривди,
Знущання і блуди
І темноту кромішнюю,
В якій гинуть люди.

Через віңцо утікають
Люди тисячами
Від дїтний і жінки любой,
Від рідної мамн.

В чужині, чопід земельку
За золотом риють,
Ненаситним хавку заткать,
Сами з нужди гинуть.

Не встидаїмось, що ми бідні
Таї тїкаєм з краю,
Нехай тиї встидають ся,
Що нас виганяють.

Як мовчки будемо в ярма
Карки свої гнути,
Осудять нас всі народи
І наші власні діти.

Не ходить нам вічно в путах,
Тре правди глядіти,
Нехай весь сьвіт дізнає ся —
Буде їх судити.

Нема пера щоб всіх людий
Кривди мож списати,
Опишу лиш за одного
Ось послухай брате!

В Галичині на Поділю
Жив газда багатий,
Літ тому звини буде триїцять,
То тре смятати.

Як по доці ростуть гриби,
Маєток ріє скоро,
Тримав чужу челядину,
Мав дітий кількоро.

Сам був чесний і тверезний,
Трошка вмів читати,
Справу хлопську знав цінити,
За нею обстати.

В кожній справі політичній
Заступав громаду
І боронив мужно, сьміло,
Не ховавсь по заду.

Правиборцем, старшим братом,
Церкви комітетом,
На остатку однозгідно
Вибрали і війтом.

І вїйтом будучи, сьміло
Боронив громаду
Від визиску ненаситних
І морального заненаду.

Завів касу у громаді,
Читальню, крамницю,
І знапоміг нераз бідних
Сиріт чи вдовицю.

Палкий, з твердим характером,
Особа поважна,
Всі любили і поважали
І дитина кожда.

Як тїшилась, величала
Єго вся громада,
То з ворожого табору
Плянувалась зрада.

Хтіли сто в свою користь,
Бачте, накрутити,
Як не дасть ся по доброму,
Силою зломити.

Як раз їм ся надарила
До того нагода,
Найважніша хвиля в житю
Для всього народа.

Вибори ся рихтували
В палату соїмову.
Хлопи еше нич не знали,
А ляхи по свому

З'їжджають ся та радять ся,
Як покиринити,
Щоби хлопів на свій бік
Мов в сітку зловити.

Нарадившись, вплинували
Пекельную зраду,
Кличуть віїтів із повіту
В повітову раду.

Пани стали примілятись
Лестними словами,
„Для добра вольного краю
Підем разом з вами.

Вибиріть си свого посла,
 Він за вас внімне ся.
 Щирій Русин, патріот,
 Федор-чуком зве ся.“

Війти вчувши тоту раду
 Поспускали вуха,
 „Патріот“ видячи зраду,
 В голову ся чуха.

* * *

Нераз бо лях дав доводи
 Любови к народу:
 „Громадянам запер приступи
 „До ріки по воду.
 „Не пустив овець у поле
 „Помежи лан гнати,
 „І дріб хлопській на воді
 „Казав постріляти.
 „За воду, мочить коноплі,
 „Полотно білити,

„Кожний мусів кілька день
 „Паньщини робити.

„Поробив дороги в поля
 „Хлопськими ґрунтами,
 „Сиріт мучив на фільварку
 „Цілими літами.“

* * *

„Протестуєм“, наш віїт каже,
 „То він в послн хоче?
 Не варт того, не дїжде ся!“
 Сказав ляхам в очн.

„Нашім сьвятим обовязком,
 Доки будем жити,
 Всїх способів уживати,
 Щоб не допустити.

Ми, братя, в цілім повіті
 Возьмім ся за руки,
 Не допустім, щоб рядили
 Нами вовки й круки.“

Зараз ляхи его взяли
У другу сьвітлицю
Таїі страхали: війском сина,
Відберем крамницю;

Нанесете собі лиха,
Нам зробите сором,
Ліпше будьте wudziałowym,
Ваш син ревізором.

За жадні гонори сьвіта
Не хтів Юдов бути,
За сьвятиї обовязки
Вселюдські забути.

„І жебраком зробить мене,
Нехай з нужди згину.
Братів своїх, в борбі з вами,
На жир вам не кину.“

Ходив з села до села,
Й при кождїй нагодї,
З жаром серця говорив,
Що миритись годї.

„Досить в блуді нам ходить,
Лестним словам вірить
Вовкам в овечій шкірі.
Най ся з нами змірить!“

Золотим потоком слова
З его грудній плили,
Мов цілючий лік бальзаму
Чудеса творили.

Сідоголові старці
Що весь вік прожили,
Тиранам, в рабській неволі,
Тілом й душею служили,

Почувши правду — каялись,
Аж гіркі сльози лили.
„Даруйте нам дурним, темним,
Бо ми поблудили.“

І кожний вислухати его
Бажав, як в жнива водиці.
Дейно ся з'явив збіглось село,
Дівки і молодиці.

Всім потрапив на прикладах
Дать добру науку,
Про гараздн наших предків
І нашу тепер муку.

Переняті жаром любви,
Кожній бив ся в груди,
Що від тепер зради, звади,
Хрунівства не буде.

Кожній в серцю обіцяв ся
Доки буде жити,
Цілим тілом і душею
Справі хлопській служити.

На словнене обіцянок
Не тре було й ждати.
Вже і вибори розписані.
Тогда в кожній хаті

Жінка мужа наминала,
Сина отець, мати,
Твердо за собов постоять,
Хотяйби і сконати.

Непоборима хлопська сила
Міцно ся злучила
І поставила на своїм;
Ляння ся казила.

Народ болючо відчув на собі
Руку німети тиранів,
Но душа Єго радїла,
Що вже ся не сплямив.

А найбільше громів були
В нашого Мойсея,
Щоб з ним разом з землі счезла
І хлопська ідея.

Завзяли ся кровонійці;
І свого доказали.
Бо знищили матер'яльно,
Єго в гріб загнали.

Но дух часу все ширив ся,
Все кріншав і ріс.
Роз'яснював хлопські уми
І стократні плоди принїс.

І патріота величають.
Не одну він слезу втер.
Боровсь, мучивсь з ворогами
Аж сам тепер з нужди вмер.

Незнаю чи по порядку
Я вам всім розкажу
Ті удари злобної руки,
Ту заїлість вражу.

Що сипались на патріота
Як пшениця з міха,
Як боров ся нещасливий
Ворогам на втіху.

* * *

Летять швидко полеценя
Від пана старости,
Засвербить тя руський хлопе
Шкіра без корости.

„Polecenia pod rygorem kary“
Шлють ся кожної днини,

Бо в селі ся появилла
Зараза скотини.

Худобу в хлівах заперти,
Свиний не пустити,
Гною в селі щоб не було,
Стайні побілити.

На три місяці спираєсь
Ярмарки худоби.
І еше на три, як покажесь
В скотини хороба.

До місяця всі податки
З громади стягнути,
Десять риньских комісії
Правиборчій звернути.

„W studni woda“ засмерділась
Нову тре копати,
Дорогу в ліс шутрувати
І міст збудувати.

Вода греблю знов прорвала,
Громада має загатити,

Хоч млиа панський, но вам меле,
Як будете жити ?

На шість сажень розширити
У поле дорогу,
Панські стада перегнати
Щобл мали змогу.

На вонусті панська шкапа
Ногу си зломилла,
Z winy gminnej, та зарплатіс!
Ну, тай заплатила.

Карні післанці що днини
Все нові zlecenia :
Za rokowe księdzu, zmusić
Gminę do spłacenia;

Другий карний, щоб з громади
Податок стягнути,
Хотяй кони еше в поли —
Конче мусить бути.

Платить карні післанці
Наш війт, любий тато,

І за себе і за громаду,
Но вже і за богато

Довгу в него назбиралось,
Збув кавалок поля;
„Нехай і так“, потїшав ся,
„Бо то божа воля.“

Сина в війско відобрали
Хоть реклямував;
„Ти ще можеш сам робити,
Бось а'їтував.“

А що любив сина дуже,
Став ся побивати,
Аж у Львові увільнили,
Бог зна що мусїв дати.

Ще не забув, що позбув ся
Кавалок землиці,
Знов хтось всунув до трафіки
Тютюн з заграниці.

Сказав стражи фінансовій,
Ті трус перевели :

„Раніе wójcie ! Ви з Россеї
Тютюн продавали ?“

Не помогли заклинання,
Присяги не дали,
Пятьсот риньских засудили,
Трафіку забрали.

Не помогли нич рекурса,
Бо така вже доля,
Зробив кошту, мусїв продать
Знов кавалок поля,

Нема на чім утримати
Чужої челядини,
Своєї нема а ту рветь ся
Що дня, що години.

Перний раз в житю, на хвилю,
Засмутивсь таї каже :

„Хотяїі знаю, що мя знищить
Те потомство враже,

Не поступлю ні на волос
З правої дороги,

Хоть мя знищать до рубця,
Док мя носять ноги.

Однак на могилі моїї
Ще здвигнуть ся руки
І жорстоко відометять ся
За народні муки.“

Не висанавсь від ударів,
Знов на домір злого
Сналив ворог гумно з хлібом
І худоби много.

Не весів еще обійістя
Гаразд відновити,
Знов сналили, тай пошк ся,
Не міг довше жити.

Умираючи ще скликав
Цілую громаду,
Дуже слабим вже голосом
Дав їй таку раду :

„Братя, сестри, нещасливі !
Діти мої милі !

Для вас боровсь ціле жите,
Мене побідили.

З мого життя для вас приклад
Маєте науку :
По одному всіх вас знищать,
Но ви всі за руки

Возьміт'есь спільно і всі згідно,
Ви і всі громади,
Тогди ворог покорить ся,
Бо всім не дасть ради.

Аж тогди вам засвітає
Краща доля в сьвітї,
Сльози горя ви отрете;
Діти-ж мої, діти !“
Скликнув із зболілих гридий
Тай перестав жити.

Гірко громада ридала,
Щи жалував вдову,
Но за погріб таки взяв
Остатну корову.

Нещаслива вдова з дітьми
 Стала бідувати,
 Старші пішли в Америку
 Вугля добувати.

А яка тут їх доля?
 Другим разом скажу
 Про тутешні відносини,
 Ненаситність вражу.

Поворот Козака.

По літах довгих, бурливих,
 Вертав з далеких сторон
 Козак, з війни до дому,
 До дитини її жінки, на Дон.

На стінах ніч захопила,
 На кургані приліг,
 Ніч темна 'го сповила,
 Кінь насе ся у ніг.

Не снить ся 'му й не снить ся,
 На думці в него рідня;
 Мати іде до него
 Крадьком, немов змня.

І каже: „вертай спночку
 В далеку чужину,
 Діти по світі розбіглись,
 Інший цілує жену.

Двір твоїй і всі маєтки
 Перейшли до чужих рук,
 Жінка не і гуляє,
 Діти із нужди мруть.

Ні дітній ані дружини,
 Нема вже в тебе другів,
 Ні слуг ані худоби,
 Не вертай сину домів.“

Заплакав козак гіренько,
 Вертає в чужину,
 На полю сумну здибає
 Вірну свою жену.

Цілує, до грудий тише,
 Витас єго з плачем.
 „Проклята будеш на віки!“
 Прошив єї мечем.

З жалю серце му пукло,
 Став лютій мовби зьвір,
 Коня єтиє острогами,
 Пігнав просто у двір.

До хати єнішно вбігас,
 Глядить нещасний дїтній,
 Грають єя мов соколята,
 Батько мовби нїмній.

В коморі і на оборі
 Добра якби набив,
 Худоба і всі достатки;
 Нещасний жінку убив.

„О мати, мати впродна!
 Нащось мя родила?
 Нащо невинні цвїточки
 Перед часом вбила?“

О мати, будь-же проклята,
Жий доки сонця, сьвіта,
Ти нам з розмислом забрала
Нані молоді літа!“

Ще скорше чим вихор пігнав ся
Над рвучюю ріку,
Скочив з конем у воду,
Вкоротив собі віку.

А мати, богом проклята,
Гадюков до нині жие
І доки сьвіта і сонця
Щенят своїх жере.

